

İlgili Kanun / Madde
6100 S. HMK/107

T.C
YARGITAY
9. HUKUK DAİRESİ

Esas No. 2025/1775
Karar No. 2025/4846
Tarihi: 26.05.2025

●ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARININ BAĞLAYICILIĞININ SINIRLARI
●KOŞULLARI OLMADAN AÇILAN BELİRSİZ ALACAK DAVASININ DAVA ŞARTI YOKLUĞU NEDENİYLE REDDİNİN GEREKTİĞİ

ÖZETİ: Belirsiz alacak davasının usulden reddinden önce başvurulması gerektiği belirtilen 6100 sayılı Kanun'un anılan hükümlerinin söz konusu usuli sorunun çözümünde uygulanma olanağı olup olmadığı önem arz etmektedir. Bu bağlamda belirtilen usul kurallarının Kanun'un amacı ve benimsediği sistematığe uygun şekilde yorumlanması gerektiği açıktır. Bununla birlikte öncelikle ifade etmek gerekir ki belirtilen usul kurallarının yorumlanması derece mahkemelerinin ve içtihat mahkemesi olan Yargıtayın görev alanına girmektedir. Çünkü bireysel başvuru, Anayasa Mahkemesinin bir temel hak ihlali iddiasını sadece Anayasa ve temel haklar açısından incelemesine olanak sağlayan bir hukuki çaredir. Anayasa'nın 148/4 hükmünde ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 49/6 hükmünde belirtildiği üzere, kanun yolu denetiminde gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz. Bu nedenle bir yargılamada usul meseleleri hakkında karar verilmesi, maddi vakıaların ortaya konması ve değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve somut

uyuşmazlığa uygulanması Anayasa Mahkemesinin yetkisi dışında kalmaktadır.

Anayasa Mahkemesinin İsmail Avcı başvurusuna ilişkin kararında yaptığı değerlendirmeler, esasen münhasıran kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlar olup bireysel başvuru yolunda riayet edilmesi gereken inceleme kapsamında değildir (Mehmet Emin Alpaslan, Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru ve Kararların Medenî Usûl Hukukuna Etkileri, İstanbul, 2022, s.389 vd. ve özellikle s.393, dn.1573).

Anayasa Mahkemesi kararları bağlayıcı olmakla birlikte, bu özel bağlayıcı etki sınırsız değildir. Anayasa Mahkemesi kararlarının özel bağlayıcı etkisi Anayasa'nın yorumlanması ve uygulanmasına ilişkin meselelerle sınırlı olup bu etki, münhasıran kanun yolunda gözetilmesi gereken alelade kanun hükümlerinin yorumlanması bakımından geçerli değildir. Zira Anayasa Mahkemesi, genel yetkili en üst derece mahkemesi olmayıp özel bir mahkemedir ve vazifesi de anayasa hukuku meseleleri ile sınırlıdır. Bu nedenle yukarıda ifade edildiği üzere, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru incelemesinin kapsamını aşan, alelade kanun hükümlerinin uygulanmasına ilişkin olan ve münhasıran kanun yolunda gözetilmesi gereken söz konusu değerlendirmelerin bağlayıcı etkisinden söz edilemez. Usul hukuku kuralları çerçevesinde kabulü mümkün görünmeyen söz konusu değerlendirmeler, Yargıtay ve derece mahkemeleri bakımından Anayasa'nın 153/6 hükmünde öngörülen bağlayıcılıktan istifade edemez. Hatta belirsiz alacak davasının niteliğiyle bağdaşmayan bu değerlendirmelerin Yargıtay ve derece mahkemelerince kabulü, mevzuatın açıklığı karşısında kanuna aykırı ve hatta keyfi bir uygulama dahi oluşturabilecektir (Alpaslan, s.561-562, dn.2324).

Anayasa Mahkemesi kararlarına bahşedilen bu özel bağlayıcı etkinin gücü ve önemi, bireysel başvuru yolu incelemesinin kapsamının aşılmasına azami hassasiyet gösterilmesini de gerektirmektedir. Zira Anayasa Mahkemesinin; yetkili olmadığı, sadece derece mahkemelerinin yetkisine giren ve münhasıran

kanun yolunda incelenebilecek olan bir konuda karar vermesi, derece mahkemelerinin yetki alanlarına müdahale teşkil edeceği gibi kanunların kanun koyucunun öngörmediği bir şekilde uygulanmaya başlanması tehlikesini de beraberinde getirecektir (Alpaslan, s.393).

Kaldı ki belirsiz alacak davasında aranan hukuki yararın mevcut olup olmadığı ile şartları bulunmadığı hâlde belirsiz alacak davası olarak açılan bir davada 6100 sayılı Kanun'un 31., 115. ve 119. maddelerinin uygulanması gerektiğine ilişkin Anayasa Mahkemesince yapılan yorumlar, aşağıda açıklanacağı üzere sözü edilen düzenlemelere uygun düşmemektedir. (...)

Somut uyuşmazlıkta davacı dava dilekçesinde açıkça, ödenmeyen ücret alacağının miktarının 400,00 USD, iki ay 15 güne tekabül eden bakiye süre ücreti tutarında tazminat alacağının ise 14.625,00 USD olduğunu ifade ettikten sonra 900 USD geçici talep sonucuyla belirsiz alacak davası açtığını belirtmiştir. Davacının bu beyanı dikkate alındığında, gerek ücret gerekse bakiye süre ücreti alacağı belirli olduğundan bu alacaklar bakımından belirsiz alacak davası açılmaz.

6098 sayılı Kanun'un 434. maddesi gereğince kötüniyet tazminatı talebi bakımından ise, davacı çalışma süresini ve kendisine ödenen ücret miktarını bilmekte olup davanın açıldığı tarih itibarıyla kötüniyet tazminatı alacağı belirlenebilir niteliktedir. Açıklanan nedenle bu alacak da belirsiz alacak davasına konu edilemez.

Davanın belirsiz alacak davası olarak açılmasında hukuki yarar bulunmadığından koşulları oluşmayan işbu davanın dava şartı yokluğundan usulden reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi hatalı olup bozmayı gerektirmiştir.

Bölge Adliye Mahkemesi kararı davalı vekili ve katılma yoluyla davacı vekili tarafından temyiz edilmekle; kesinlik, süre, temyiz şartı ve diğer usul eksiklikleri yönünden yapılan ön inceleme sonucunda, temyiz dilekçelerinin kabulüne karar verildikten ve Tetkik Hâkimi tarafından hazırlanan rapor dinlendikten sonra

dosyadaki belgeler incelenip gereği düşünüldü:

I. DAVA

Davacı vekili dava dilekçesinde; müvekkilinin davalının işletmesi altında bulunan yabancı bayraklı gemilerde 23.03.2015-22.04.2020 tarihleri arasında gemiadamı (çarkçıbaşı) olarak çalıştığını, müvekkilinin son olarak M/V Navin Osprey gemisinde çalıştığını ve aylık ücretinin net 5.850,00 USD olduğunu, çalışma süresince müvekkiline eksik şekilde ödenen 400,00 USD ücret alacağını bulduğunu, ayrıca müvekkilinin son iş sözleşmesi 22.02.2020-21.06.2020 tarihleri arasında olmasına rağmen işverence sebepsiz şekilde 22.04.2020 tarihinde iş sözleşmesinin feshedilmiş olması nedeniyle 2 ay 15 günlük 14.625,00 USD bakiye ücret alacağına hak kazandığının kabulü gerektiğini ileri sürerek ücret, bakiye ücreti ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun (6098 sayılı Kanun) 434. maddesi gereğince kötüniyet tazminatı alacaklarının davalıdan tahsili ile 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (6102 sayılı Kanun) hükümleri uyarınca M/V Navin Osprey gemisi üzerinde gemi alacaklarının temini için kanuni rehin hakkına hükmedilmesini talep etmiştir.

II. CEVAP

Davalı vekili cevap dilekçesinde; dava dilekçesinin usulüne uygun olmadığını, davanın görevsiz mahkemede açıldığını, davacı ile aralarında iş sözleşmesi bulunmadığından ve müvekkili Şirketin M/V Osprey gemisinin “teknik yönetimi” ile ilgilendiğini, geminin Marshall Adaları gemi siciline kayıtlı olduğunu, donatanın da yine Marshall Adaları'nda kurulu dava dışı Nordic Storm Navigation Ltd. (Nordic Şirketi) unvanlı Şirket olduğunu, müvekkili Şirketin dava dışı donatan Şirket ile arasında herhangi ortaklık bulunmadığı gibi geminin ticari yönetiminin de müvekkili Şirkete ait olmadığını, davanın husumetten reddi gerektiğini, davanın belirsiz alacak davası olarak açılmasında hukuki yarar bulunmadığını, zamanaşımı def'inde bulduklarını, davacının ödenmeyen hak ve alacağını bulunmadığını, davacı tarafça feshin kötüniyetle olduğuna ilişkin hiçbir delilin ileri sürülmediğini savunarak davanın reddini istemiştir.

III. İLK DERECE MAHKEMESİ KARARI

1. İstanbul Anadolu 16. Asliye Hukuk Mahkemesinin 28.04.2021 tarihli ve 2021/136 Esas, 2021/130 Karar sayılı kararı ile; davacının yabancı bayraklı gemilerde çalıştığı, 7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 5. maddesi, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (6100 sayılı Kanun) 114. ve 115. maddeleri, Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 11.04.2019 tarihli ve 2017/15-2141 Esas, 2019/442 Karar sayılı ilâmı dikkate alındığında görevli mahkemenin iş mahkemesi olduğu gerekçesiyle davanın usulden reddine karar verilmiştir.

2. Söz konusu karar tarafların istinaf etmemesi üzerine 02.07.2021 tarihinde kesinleşmiştir.

3. Görevli ve yetkili İstanbul Anadolu 3. İş Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile; dosyada yer alan kayıtlara göre taraflar arasında beşer ay

sürelî muhtelif iş sözleşmelerinin imzalandığı, sonndan bir önceki sözleşmede işveren kutusundaki kaşe ve imzanın davalı Şirkete ait olduğu, diğer sözleşmelerde mühür şeklinde dava dışı Nordic Şirketinin kaşesinin yer aldığı, en son imzalanan iş sözleşmesinin 22.02.2020 tarihli olup, bitim süresinin 21.06.2020 olarak belirlendiği, toplam aylık ücretin ise 5.850,00 USD olarak kararlaştırıldığı, dosya içinde bulunan yazışmalardan geminin İstanbul'a gelip 03.04.2020 tarihinde Tuzla Limanına yanaştıktan sonra davacının ev iznine gönderildiği, personel müdürü E. K. tarafından 21.04.2020 tarihinde telefonla davacı aranarak Şirketin artık davacıyla çalışmak istemediğinin bildirildiği, daha sonra bu hususun 27.04.2020 tarihli e-posta ile de teyit edildiği, iş sözleşmesinin 22.04.2020 tarihi itibarıyla sona erdiği, iş sözleşmesinin haklı nedenle feshedildiğinin davalı işveren tarafından ispat edilmesi gerekirken bu hususun ispatlanmadığı, dolayısıyla davacının bakiye süre ücretine hak kazandığı; ayrıca davacının 24.08.2019-03.10.2019 tarihleri arasındaki çalışmasından kaynaklanan 400,00 USD ücret alacağını da eksik ödendiği; fakat taraflar arasındaki iş sözleşmesi belirli süreli olduğundan davacının kötünîyet tazminatı alacağına hak kazanamadığı gibi karar kesin olmadığından M/V Navin Osprey gemisi üzerinde kanuni rehin hakkına hükmedilmesi talebinin de yerinde olmadığı gerekçesiyle ödenmeyen ücret, bakiye süre ücreti tutarında tazminat taleplerinin kabulü ile diğer taleplerin reddine dair davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

IV. İSTİNAF

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde taraf vekillerince istinaf başvurusunda bulunulması üzerine Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile; dosya kapsamına sunulan iş sözleşmesinde davalının imzasının bulunduğu, geminin yönetim ve işletme yetkisinin davalı da olduğu dikkate alındığında davalının husumet itirazının yerinde olmadığı, taraflar arasında yapılan iş sözleşmesinin belirli süreli olduğu, işveren tarafından davacının iş sözleşmesinin haklı nedenle feshedildiğine yönelik ispat külfetinin yerine getirilmediğinden davacının bakiye süre ücreti tutarında tazminata hak kazandığı, davacının talebi olan ücretin ödendiğine dair davalı tarafça belge sunulmadığından bakiye ücret alacağını kabulünün de isabetli olduğu; davacının da iş sözleşmesinin davalı işveren tarafından kötünîyetli olarak sonlandırıldığını ispat eder herhangi bir delili bulunmadığından kötünîyet tazminatına hak kazanamadığı, söz konusu alacağın reddine ilişkin Mahkeme kararının isabetli olduğu, taraflar arasındaki sözleşmede davacının ücretinin 5.850,00 USD olarak belirlendiği dikkate alındığında bilirkişi tarafından hesaplamalara esas alınan ücrette hata da olmadığı gerekçesiyle tarafların istinaf başvurularının esastan reddine karar verilmiştir.

V. TEMYİZ

A. Temyiz Sebepleri

1. Davacı vekili katılma yoluyla sunduğu temyiz dilekçesinde;

a. Davalı işveren ile müvekkili arasındaki birden fazla yapılan belirli süreli iş

sözleşmelerinin belirsiz süreli sözleşmeye dönüştüğünü, bu sebeple kötüniyet tazminatı talebinin reddine karar verilmesinin yerinde olmadığını, ayrıca kötüniyet tazminatı taleplerinin hukuki dayanağının 6098 sayılı Kanun'un 434. maddesi olduğunu,

b. Kararın kesin olarak verilmediği gerekçesi ile kanuni rehin hakkının reddine karar verilmesinin de hatalı olduğunu, 6102 sayılı Kanun'un 1320, 1321 ve 1352. maddeleri uyarınca söz konusu talebin kabulü gerektiğini ileri sürmüştür.

2. Davalı vekili temyiz dilekçesinde;

a. Belirsiz alacak davası açılmasında hukuki yarar bulunmadığını,

b. Müvekkilinin işveren sıfatı bulunmadığından davanın husumetten reddi gerektiğini,

c. Tanıkların feshe ilişkin görgüye dayalı bilgiye sahip olmadıkları gözetildiğinde beyanlarına itibar edilemeyeceğini, ayrıca tanık N. K'nın müvekkili Şirket aleyhine davası bulunduğundan, tanık H.A. da davacının akrabası olduğundan bu gerekçelerle de beyanlarına itibar edilmesinin mümkün olmadığını,

d. Dava dışı Donatan Şirket ile yapılan görüşmeler neticesinde alınan bilgilere göre davacının gemiadamı kimliğinin süresinin iki ay sonra sona erecek olması ve Donatan gemisinde yeniden görevlendirilmesinin mümkün olmaması nedeniyle belirli süreli iş sözleşmesinin sona erdirildiğini, bakiye süre ücreti tutarında tazminat alacağına hüküm altına alınmasının hatalı olduğunu,

e. Hükme esas alınan bilirkişi raporunun ve hesaplamalara esas alınan ücretin hatalı olduğunu,

f. Davacının belirli süreli iş sözleşmesinin sona ermesi yüzünden tasarruf ettiği miktar ile başka bir işten elde ettiği veya bilerek elde etmekten kaçındığı gelir araştırması yapılmaksızın bakiye süre ücreti miktarının belirlenmesinin hatalı olduğunu,

g. Davacının kendi iddiası ve olay örgüsüne göre 400,00 USD'nin ödendiği açık bir şekilde ikrar edildiğinden söz konusu ücret alacağına hüküm altına alınmasının hatalı olduğunu ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme ve Gerekçe

Uyuşmazlık, davanın belirsiz alacak davası olarak açılmasında hukuki yarar dava şartının bulunup bulunmadığı, husumet, ücret, bakiye süre ücreti tutarında tazminat, kötüniyet tazminatı, gemiadamının gemi alacağından kaynaklanan kanuni ipotek hakkı taleplerine ilişkindir.

Dairemiz uygulamasına göre belirsiz alacak davasında, davanın açıldığı tarih itibarıyla uyuşmazlığa konu alacağın miktar veya değerinin tam ve kesin olarak belirlenememesinden anlaşılması gereken; davacının gerekli dikkat ve özeni göstermesine rağmen miktar veya değer belirlenmesinin kendisinden gerçekten beklenmemesi ya da objektif olarak imkânsız olmasıdır. Sırf taraflar arasında alacak miktarı bakımından uyuşmazlık bulunması, iddianın ispata muhtaç olması ve bilirkişi raporu alınması, talep sonucunun belirlenmesinin davacıdan

beklenemeyecek olması anlamına gelmez. İş yargılamasında sıklıkla davaların yığılması söz konusu olmakla alacağın belirsiz olma kriterleri her bir talep için ayrı ayrı değerlendirilmeli ve şartları taşımayan davanın usulden reddine karar verilmelidir. (Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, 14.09.2020 tarihli ve 2016/26476 Esas, 2020/7547 Karar sayılı; 31.05.2022 tarihli ve 2022/5909 Esas, 2022/6892 Karar sayılı; 09.02.2022 tarihli ve 2022/829 Esas, 2022/1542 karar sayılı kararları). İşçilik alacaklarının hangi hâllerde belirsiz, hangi hâllerde belirli veya belirlenebilir olduğu hususunda kesin bir sınıflandırma yapılması mümkün olmayıp her bir davaya konu olacak bakımından somut olayın özelliklerinin nazara alınarak sonuca gidilmesi gereklidir (Yargıtay İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulu, 15.12.2017 tarihli ve 2016/6 Esas, 2017/5 Karar sayılı kararı).

Anayasa Mahkemesinin İsmail Avcı, Başvuru No:2019/12190, 22.02.2022 tarihli kararında ise başvuruçunun şartları oluşmadan açtığı belirsiz alacak davasının dava şartı yokluğundan reddedilmesinin -usul hukukundaki imkânlar gözetildiğinde- başvurulabilecek son çare olmadığı, davanın hukuki yarar yokluğundan reddi suretiyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

Anayasa Mahkemesinin sözü edilen kararında, belirsiz alacak davasında davacının hukuki yararının bulunmadığını belirtmenin güç olduğuna değinildikten sonra usulden ret kararı verilmeden önce başvurulacak usuli imkânların mevcut olduğu, şartları bulunmadığı hâlde belirsiz alacak davası olarak açılan davada 6100 sayılı Kanun hâkimin belirsiz veya çelişki gördüğü hususları açıklatma yetkisini haiz olduğunu düzenleyen 31. maddesi ile dava dilekçesinde talep sonucunun eksik olması hâlinde hâkimin davacıya eksikliği tamamlaması için bir haftalık kesin süre vereceğini öngören 119. maddesi ve dava şartı noksanlığının giderilmesinin mümkün olması durumunda bunun tamamlanması için kesin süre verileceği yönündeki 115/2 hükmünün uygulanması gerektiği belirtilmektedir.

Belirsiz alacak davasının usulden reddinden önce başvurulması gerektiği belirtilen 6100 sayılı Kanun'un anılan hükümlerinin söz konusu usuli sorunun çözümünde uygulanma olanağı olup olmadığı önem arz etmektedir. Bu bağlamda belirtilen usul kurallarının Kanun'un amacı ve benimsediği sistematige uygun şekilde yorumlanması gerektiği açıktır. Bununla birlikte öncelikle ifade etmek gerekir ki belirtilen usul kurallarının yorumlanması derece mahkemelerinin ve içtihat mahkemesi olan Yargıtayın görev alanına girmektedir. Çünkü bireysel başvuru, Anayasa Mahkemesinin bir temel hak ihlali iddiasını sadece Anayasa ve temel haklar açısından incelemesine olanak sağlayan bir hukuki çaredir. Anayasa'nın 148/4 hükmünde ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 49/6 hükmünde belirtildiği üzere, kanun yolu denetiminde gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz. Bu nedenle bir yargılamada usul meseleleri hakkında karar verilmesi, maddi vakıaların ortaya konması ve değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve somut

uyuşmazlığa uygulanması Anayasa Mahkemesinin yetkisi dışında kalmaktadır.

Anayasa Mahkemesinin İsmail Avcı başvurusuna ilişkin kararında yaptığı değerlendirmeler, esasen münhasıran kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlar olup bireysel başvuru yolunda riayet edilmesi gereken inceleme kapsamında değildir (Mehmet Emin Alpaslan, Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru ve Kararların Medenî Usûl Hukukuna Etkileri, İstanbul, 2022, s.389 vd. ve özellikle s.393, dn.1573).

Anayasa Mahkemesi kararları bağlayıcı olmakla birlikte, bu özel bağlayıcı etki sınırsız değildir. Anayasa Mahkemesi kararlarının özel bağlayıcı etkisi Anayasa'nın yorumlanması ve uygulanmasına ilişkin meselelerle sınırlı olup bu etki, münhasıran kanun yolunda gözetilmesi gereken alelade kanun hükümlerinin yorumlanması bakımından geçerli değildir. Zira Anayasa Mahkemesi, genel yetkili en üst derece mahkemesi olmayıp özel bir mahkemedir ve vazifesi de anayasa hukuku meseleleri ile sınırlıdır. Bu nedenle yukarıda ifade edildiği üzere, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru incelemesinin kapsamını aşan, alelade kanun hükümlerinin uygulanmasına ilişkin olan ve münhasıran kanun yolunda gözetilmesi gereken söz konusu değerlendirmelerin bağlayıcı etkisinden söz edilemez. Usul hukuku kuralları çerçevesinde kabulü mümkün görünmeyen söz konusu değerlendirmeler, Yargıtay ve derece mahkemeleri bakımından Anayasa'nın 153/6 hükmünde öngörülen bağlayıcılıktan istifade edemez. Hatta belirsiz alacak davasının niteliğiyle bağdaşmayan bu değerlendirmelerin Yargıtay ve derece mahkemelerince kabulü, mevzuatın açıklığı karşısında kanuna aykırı ve hatta keyfî bir uygulama dahi oluşturabilecektir (Alpaslan, s.561-562, dn.2324).

Anayasa Mahkemesi kararlarına bahşedilen bu özel bağlayıcı etkinin gücü ve önemi, bireysel başvuru yolu incelemesinin kapsamının aşılmasına azami hassasiyet gösterilmesini de gerektirmektedir. Zira Anayasa Mahkemesinin; yetkili olmadığı, sadece derece mahkemelerinin yetkisine giren ve münhasıran kanun yolunda incelenebilecek olan bir konuda karar vermesi, derece mahkemelerinin yetki alanlarına müdahale teşkil edeceği gibi kanunların kanun koyucunun öngörmediği bir şekilde uygulanmaya başlanması tehlikesini de beraberinde getirecektir (Alpaslan, s.393).

Kaldı ki belirsiz alacak davasında aranan hukuki yararın mevcut olup olmadığı ile şartları bulunmadığı hâlde belirsiz alacak davası olarak açılan bir davada 6100 sayılı Kanun'un 31., 115. ve 119. maddelerinin uygulanması gerektiğine ilişkin Anayasa Mahkemesince yapılan yorumlar, aşağıda açıklanacağı üzere sözü edilen düzenlemelere uygun düşmemektedir.

6100 sayılı Kanun'un İlgili Hukuk kısmında yer verilen 107. maddesinde düzenlenen belirsiz alacak davası, davacının dava açtığı anda miktar veya değerini tam ve kesin olarak belirleyemediği alacağının tümünün hüküm altına alınması amacıyla açtığı bir dava türüdür (Hakan Pekcanitez, Belirsiz Alacak Davası (HMK m.107), Ankara 2011, s.59; Cemil Simil, Belirsiz Alacak Davası, İstanbul, 2013,

s.23, 111). Söz konusu dava, başlangıçta miktarı bilinmese de niteliği itibarıyla tam eda davasıdır (Pekcanitez, s.31; Simil, s.23, 111).

Belirsiz alacak davası açılmak suretiyle davacıya hem maddi hukuka hem de usul hukukuna ilişkin pek çok imkân tanınmaktadır. Söz konusu imkânlar dikkate alındığında davacı ile davalı arasındaki dengenin, davacı lehine bozulduğu görülmektedir. Özellikle usul hukukuna ilişkin sonuçları göz önünde bulundurulduğunda, belirsiz alacak davasının silahların eşitliği ilkesi ile çeliştiği de söylenebilir (Murat Atalı, İbrahim Ermenek, Ersin Erdoğan, Medenî Usûl Hukuku, Ankara, 2022, s.331). Bu nedenle belirsiz alacak davasının talep sonucunu tam ve kesin olarak belirleyemeyenlere (rakamlandıramayanlara) tanınmış, istisnai bir dava türü olduğu kabul edilir. Belirsiz alacak davası, sadece davanın açıldığı anda alacağının miktarının kesin olarak belirlenmesinin imkânsız veya bunun davacıdan beklenemeyecek olması durumunda açılabilir. Bunun dışındaki hiçbir neden belirsiz alacak davasının açılmasına imkân tanımamaktadır (Simil, s.86-87).

Dava şartı, mahkemenin davanın esası hakkında inceleme yapabilmesi ve esasa ilişkin bir hüküm verebilmesi için gerekli şart olarak tanımlanmaktadır. Hukuki yarar da açıkça 6100 sayılı Kanun'un 114/1-(h) bendinde genel dava şartları arasında sayılmıştır. Hukuki yarar, dava ikamesiyle mahkemeye yöneltilen talebin esası hakkında incelemede bulunulabilmesi ve esasa ilişkin karar verilebilmesi için varlığı aranan olumlu bir dava şartı olarak kabul edilmektedir (Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar Ayvaz, Emel Hanağası, Medenî Usul Hukuku, Ankara 2022, s.332, 338; Hakan Pekcanitez, Muhammet Özeker, Mine Akkan, Hülya Taş Korkmaz, Medeni Usûl Hukuku, Cilt II, İstanbul, On Beşinci Baskı, 2017, s.927, 947). Dava hakkı, Anayasa'nın 36. maddesi gereğince herkese tanınmış anayasal temel bir haktır. Bununla birlikte dava hakkına sahip olmak, davada hukuki yararın varlığını göstermez. Zira bir dava şartı olarak hukuki yararın varlığını kabul etmek için davacının, mevcut hukuki durumunu değiştirecek ve iyileştirecek bir hükme ihtiyaç duyması gerekir (Emel Hanağası, Davada Menfaat, Ankara, 2009, s.155, 344). Davacının bu ihtiyacı kişisel, güncel ve hukuki nitelikte olmalıdır. Hukuki yararı dava şartı olarak düzenleyen 6100 sayılı Kanun'un 114. maddesinin gerekçesinde de bu husus açıkça vurgulanmıştır.

Dava açmakta hukuki yararı olmayan bir kişi dava hakkına dayanarak dava açabilirse de dava, esastan incelenmeden reddedilir. Böylelikle hukuki yarar, haksız dava açmak suretiyle dava hakkının kötüye kullanılmasına karşı bir güvence oluşturmaktadır. Dava hakkının hiçbir ölçü ve sınırlama olmaksızın kullanılması kabul edilemez. Yargıtay da eskiden beri hukuki yararın dava şartı olduğunu kabul etmekte ve bir kişinin dava hakkına sahip olmasının dava açabilmesi için yeterli olmadığını, ayrıca o kişinin o davayı açmakta hukuki yararının bulunması gerektiğini ifade etmektedir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 30.05.2001 tarihli ve 2001/443 Esas, 2001/458 Karar sayılı kararında bu husus şu şekilde vurgulanmıştır: “ ... Bir kişinin dava hakkına sahip olması, dava açabilmesi için yeterli değildir. Davanın

dinlenebilmesi (esasına girebilmesi) için gerekli, şartlardan birisi ve en önemlisi, davacının o davayı açmakta hukuki yararının bulunmasıdır. O kişinin dava açmakta korunmaya değer bir hukuki yararı yoksa, davanın bu yönden esasa girilmeden reddi gerekir. Çünkü hukuki yarar dava şartıdır ve mahkeme dava şartlarını kendiliğinden (re'sen) incelenmekle görevlidir. ...” (Aynı yöndeki diğer bir karar için bkz. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 15.11.2006 tarihli ve 2006/729 Esas, 2006/723 Karar sayılı kararı).

6100 sayılı Kanun’un 107. maddesinde talep sonucunu belirleyemeyen alacaklı bakımından bu dava türünde hukuki korunma ihtiyacı, özel bir dava şartı (genel dava şartı olan hukuki yarardan farklı şekilde özel bir hukuki yarar) olarak kabul edilmiştir. Maddenin gerekçesinde bu durum “... Alacaklarının bu tür bir dava açması için, dava açacağı miktar ya da değeri tam ve kesin olarak gerçekten belirlemesi mümkün olmamalı ya da bu objektif olarak imkânsız olmalıdır. Açılacak davanın miktarı biliniyor yahut tespit edilebiliyorsa, böyle bir dava açılmaz. Çünkü, her davada arandığı gibi, burada da hukukî yarar aranacaktır, böyle bir durumda hukukî yararın bulunduğundan söz edilemez. ...” şeklinde ifade edilmiştir. Kanun koyucunun alacaklının bu dava türünde hukuki korunma ihtiyacını hukuki yarar olarak değerlendirdiği, hiçbir duraksamaya yer vermeyecek kadar açık ve nettir. Buna göre sadece talep sonucunu belirleyemeyen kişinin bu dava türünde korunma ihtiyacından ve dolayısıyla hukuki yararından söz edilebilir. Başka bir anlatımla talep sonucunu belirleyebilen kişinin, bu dava türünde korunma ihtiyacı bulunmadığından, böyle bir dava açmakta hukuki yararı yoktur.

Nitekim 6100 sayılı Kanun’un 107/1 hükmüne göre davanın koşullarından biri olarak davacı “hukuki ilişkiyi ... belirtmek suretiyle belirsiz alacak davası açabilir.” Doktrinde de Türk hukukunda mehaz İsviçre hukukundan farklı olarak, belirsiz alacak davası açan davacının hukuki ilişkiyi göstermesinin zorunlu kılınmasının, belirli alacaklar için de belirsiz alacak davası açılmasının engellenmesi amacını taşıdığı ifade edilmektedir (Simil, s.238-239). Davacının hukuki ilişkiyi ortaya koyması, belirsiz alacak davası açmasında hukuki yararının bulunup bulunmadığını belirler. Çünkü alacağın miktarı belirli ise veya belirlenebilir nitelikte ise davacının belirsiz alacak davası açmasında hukuki yararı bulunmamaktadır.

Eda davalarında hukuki yararın varlığı asıldır. Ancak şüphe hâlinde eda davalarında da hukuki yararın mevcut olup olmadığı inceleme konusu yapılıır (Baki Kuru, Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz, Medenî Usul Hukuku, Ankara, 2013, s.250). Belirtelim ki 107 nci maddede belirsiz alacak davası açan alacaklının hukuki ilişkiyi belirtmek zorunda olmasının açıkça düzenlenmesi, bu davada davacının dava açtığı anda hukuki yararının bulunup bulunmadığının mahkemece özel olarak incelenmesi gerektiğini göstermektedir. Belirsiz alacak davasında davacının hukuki ilişkiyi belirtmesi, gerçekten dava açtığı anda alacağın miktarının belirli veya belirlenebilir olup olmadığının tespitini sağlamaktadır. Hâkim, talebin miktarının belirlenmesinin imkânsız veya davacıdan beklenemez olduğunu ancak davacının dava dilekçesinde

ortaya koyacağı hukuki ilişkiye göre tespit edebilecektir. Bu nedenle belirsiz alacak davası bir eda davası olmasına rağmen bu davada hukuki yararın varlığı asıl olarak kabul edilemez. Mahkeme, özel olarak davacının belirsiz alacak davası açmakta hukuki yararının bulunup bulunmadığını incelemek zorundadır. Sonuç olarak belirsiz alacak davası için aranan hukuki yarar, eda davalarında aranan hukuki yarardan farklıdır.

Kuşkusuz alacaklının belirsiz alacak davası açmak için eda davalarında aranan genel hukuki yararının varlığı kabul edilebilir. Ancak belirsiz alacak davası için davacının eda davaları için gerekli hukuki yararından farklı olarak bu dava türüne özgü yukarıda açıklanan özel hukuki yararı bulunmalıdır. Nitekim benzer durum tespit davaları için de söz konusu olup kanun koyucu eda davaları için aranan hukuki yarardan farklı olarak tespit davalarının özelliği gereği güncel hukuki yararı özel olarak belirtmiştir (Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK), Resmî Gazete 27836, (04.02.2011), Kanun No. 6100, md.106, f.2). Bu da göstermektedir ki kanun koyucu özel durumlar için hak aramak bakımından, bazı özel dava şartlarının gerçekleşmesini aramaktadır. Kanun koyucunun öngördüğü özel dava şartlarını göz ardı edip mahkemeye erişim hakkını belirlemek doğru değildir; aksinin kabulü kanun koyucunun iradesine aykırı olacaktır.

Mahkemeye yöneltilmiş bir talepte, hukuki yararın varlığından söz edilebilmesi için, iddia düzeyinde de olsa bir sübjektif hakkın varlığı yanında, buna ilişkin mahkemeye müracaatın hukuki himaye için yeterli ve başvuru yolun gerekli olması gerekir. Belirsiz alacak davasının açıldığı durumda, bir hak mevcut olduğu gibi nihai tahlilde bir eda davası olması dolayısıyla cebri icraya elverişli bir hüküm ortaya çıkacağı için başvuru yolun yeterli olduğu söylenebilir. Ancak belirsiz alacak davası açılmasının gerekli olarak değerlendirilebilmesi için davacının talep sonucunu rakamsal olarak ifade edemiyor (veya etmesinin imkânsız) olması gerekir. Dava açtığı tarihte talep sonucunu belirleyebilen davacının, belirsiz alacak davası açması gerekli değildir ve bu nedenle belirsiz alacak davası açmakta hukuki yararı yoktur.

Belirtilmelidir ki salt eda davası niteliğinden hareketle belirsiz alacak davası açan kişinin hukuki yararının mevcut olduğunun kabulü de davanın türüne uygun düşmemektedir. Çünkü genel bir kabul ile eda davalarında hukuki yararın daima mevcut olduğu şeklinde bir sonuca varılamaz. Örneğin, ilâm niteliğinde bir belgeye sahip bulunan kimsenin, belgeye konu alacağı için bir eda davası açması hâlinde, bu davanın da yine hukuki yarar yokluğundan reddi gerekir. Zira kişinin bu yola başvurması gerekli değildir. Görüldüğü üzere salt bir eda talebi de hukuki yararın mevcudiyeti için yeterli olmaz.

6100 sayılı Kanun'un 114. maddesinde dava şartları belirtilmiş olup bunların arasında hukuki yarar da sayılmıştır. Aynı Kanun'un 115. maddesine göre sonradan tamamlanması mümkün olmayan dava şartlarının eksikliği hâlinde, davacıya herhangi bir süre verilmeden, davanın usulden reddine karar verilir. Hukuki yarar;

eksikliği belirli bir süre verilerek tamamlanabilecek, giderilebilecek bir dava şartı değildir. Davacının yararı kural olarak davanın açıldığı tarihte var olmalıdır. Aksi takdirde, davacının açmış olduğu dava kabule şayan değildir ve hukuki yarar yokluğu nedeniyle esas incelenmeksizin davanın reddedilmesi gerekir. Çünkü dava şartları davanın açıldığı ana göre belirlenir. Hukuki yarar da kanunda dava şartı olarak düzenlendiğine göre hukuki yararın varlığı davanın başında öncelikle incelenecektir. Hukuki yarar eksikliğinin sonradan tamamlanamayacak bir dava şartı olduğu Yargıtayın çok eski yıllara dayanan yerleşik bir uygulamasıdır (Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 11.10.2001 tarihli ve 2001/5014 Esas, 2001/9347 Karar sayılı; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 31.03.2004 tarihli ve 2004/411 Esas, 477 Karar sayılı; Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 04.02.2002 tarihli ve 2002/385 Esas, 2002/1835 Karar sayılı; Yargıtay 1. Hukuk Dairesi, 31.12.1979 tarihli ve 1979/14213 Esas, 1979/15362 Karar sayılı; Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 01.12.1997 tarihli ve 1997/6509 Esas, 1997/11434 Karar sayılı; Yargıtay 13. Hukuk Dairesi, 06.04.1981 tarihli ve 1981/917 Esas, 1981/2464 Karar sayılı; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 11.03.1998 tarihli ve 1998/176 Esas, 1998/217 Karar sayılı; Yargıtay 13. Hukuk Dairesi, 06.04.1981 tarihli ve 1981/17 Esas, 1981/2464 Karar sayılı; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 02.04.2003 tarihli ve 2003/7-256 Esas, 2003/269 Karar sayılı kararları). Ayrıca belirtelim ki dava türü değiştirilerek de hukuki yarar şartı tamamlanamaz. Zaten Kanun'da da dava şartı eksikliğinin tamamlanması genel bir ilke olmayıp "... dava şartı noksanlığının giderilmesi mümkün ise ..." süre verilmesi öngörülmüştür ki Yargıtayın yerleşik uygulaması hukuki yararın bu kapsamda olmadığı yönündedir. Keza yine doktrinde de görüşler bu yöndedir (Hakan Pekcanitez, Cemil Simil, "Yargıtay 9. Hukuk Dairesi'nin Belirsiz Alacak Davasına İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi", İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 15, 2016, Sayı 1, Prof. Dr. Turhan Esener'e Armağan, s.301; Arslan vd. s.339; Aslan, Akyol Aslan, Kiraz, s.975-1024, 1000; Pekcanitez vd., s.948).

Belirli bir alacak ancak tam eda davası şeklinde mahkemeye getirilirse dava açılmasında hukuki yarar olduğu kabul edilebilir. Mahkeme, kanunun öngördüğü koşulları taşımayan ve kendisinin de bu koşulların davacı tarafından tamamlanmasını temin ederek yargılamaya devam etme yetkisinin olmadığı bir davada, yargılama yaparak talebi esastan karara bağlayamaz. Bir başka deyişle mahkeme, kendisine kanunun öngördüğü şekilde yönelilmeyen bir hukuki koruma talebinin gereğini, her hâlükârda uyumsuzluğun esası hakkında hüküm verecek şekilde yerine getirmek yükümlüğü altında olamaz. Önemli olan davacının tam eda davası açmasında hukuki yararının bulunması değil, belirli bir alacak için belirsiz alacak davası açmasında hukuki yararının bulunmamasıdır. Tam eda davası açılmasında hukuki yarar olsa bile, dava bu şekilde açılmamışsa mahkeme davacıya talebini ve davasını tam eda davasına dönüştürmesi için süre veremez (Kudret Aslan, Leyla Akyol Aslan, Taylan Özgür Kiraz, "Koşulları Oluşmadan Açılan

Belirsiz Alacak Davasında Mahkemece Verilecek Karar", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 16, Özel Sayı 2014, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan, s.996)

Bu açıklamalar karşısında Anayasa Mahkemesinin İsmail Avcı başvurusuna ilişkin kararında yer alan "... Esasen eda davalarında hukuki yararın bulunduğu kural olarak kabul edilir. ...belirsiz alacak davasının da bir eda davası olduğu hususu gözetildiğinde bir alacağın belirsiz alacak davasına konu edilmesinde hukuki yararın bulunmadığının söylenmesi güçtür. ... Sonuç olarak, belirsiz alacak kapsamına girmediği değerlendirilen bir alacağın belirsiz alacak davasına konu edilmesinde hukuki yararın bulunmadığı yorumu -belirsiz alacak davasının da bir eda davası olduğu hususu dikkate alındığında- makul olarak öngörülebilecek bir yorum olarak değerlendirilmemiştir. ..." (İsmail Avcı, B. No: 2019/12190, 22.02.2022, § 47,51,53) şeklindeki değerlendirmelerine katılmak mümkün değildir. Anayasa Mahkemesinin belirsiz alacak davasına özgü özel hukuki yararı dikkate almadan, salt eda davası niteliğinden hareketle, belirsiz alacak davası açan kişinin hukuki yararının bulunduğuna yönelik değerlendirmesi davanın türüne uygun düşmemektedir. Çünkü belirsiz alacak davası, eda davası olmakla birlikte ayrı bir dava türü olarak kabul edilmiştir.

6100 sayılı Kanun'un 31. maddesine göre "Hâkim, uyuşmazlığın aydınlatılmasının zorunlu kıldığı durumlarda, maddi veya hukuki açıdan belirsiz yahut çelişkili gördüğü hususlar hakkında, taraflara açıklama yaptırabilir; soru sorabilir; delil gösterilmesini isteyebilir." Somut olayda olduğu gibi belirsiz alacak davası olarak açıldığı açıkça belirtilen bir davada, dava türü bakımından aydınlatılması gereken belirsiz yahut çelişkili bir durumdan söz edilemez. Bu sebeple sözü edilen hükmün uygulanma olanağı bulunmamaktadır. Belirsiz alacak davası açan alacaklı, talep sonucunu belirleyemediğini ve bu nedenle belirsiz alacak davası açmak zorunda kaldığını, başka bir ifade ile hukuki yararının varlığını ikna edici bir şekilde ortaya koymalıdır. Bu gereklilik karşısında, 6100 sayılı Kanun'un 33. maddesine dayanılarak dava türünün hâkim tarafından değiştirilmesi mümkün değildir. Diğer yandan dava türünün hukuki nitelendirmeden hareketle hâkim tarafından değiştirilmesi, 6100 sayılı Kanun'un 24. maddesinde öngörülen tasarruf ilkesi ile 25. maddesinde öngörülen taraflarca getirilme ilkesine de uygun düşmez.

Diğer yandan, 6100 sayılı Kanun'un "Dava dilekçesinin içeriği" kenar başlıklı 119. maddesinde dava dilekçesinde yer alması gereken unsurlar belirtilmiş; bazı unsurların eksikliği hâlinde davacıya eksikliği tamamlaması için süre tanınacağı, verilen süre içinde eksiklik tamamlanmadığı takdirde davanın açılmamış sayılmasına karar verileceği düzenlenmiştir.

Belirli bir alacak için belirsiz alacak davası açılması hâlinde, dava dilekçesinde bir eksiklik söz konusu değildir. Davacı dava dilekçesinde bir talep sonucu belirlemiştir. Davacının belirsiz alacak davası açma hakkı bulunmadığı hâlde, bu davayı açma hakkı olduğunu düşünerek dilekçesinde sadece geçici bir talep

sonucuna yer vermiş olması, dilekçede talep sonucunun eksik olarak gösterildiği anlamına gelemmez. Böyle bir durumda, aslında belirsiz alacak davasının koşullarının mevcut olmadığını tespit eden mahkeme, talep sonucunu tamamlaması ya da tam olarak belirlemesi için davacıya süre veremez. Zira hâkim kural olarak tarafların talep sonucuyla bağlı olup ondan fazlasına veya başka bir şeye karar veremez (6100 sayılı Kanun md. 26). Taraflarca getirilme ilkesinin egemen olduğu bir yargılamada mahkemenin böyle bir görevi ve yetkisi söz konusu olamaz. Mahkeme, talep sonucunu eksik bildiren davacıdan, sırf onu korumak maksadıyla talebini artırmasını ve tam olarak belirlemesini isteyemez. Aksine davranış, taleple bağlılık ve taraflarca getirilme ilkesiyle bağdaşmaz. Kanun ancak koşulları mevcut olan belirsiz alacak davasında dilekçede geçici bir talep sonucunu belirtmenin yeterli olacağına cevaz vermiş; belirli alacaklar için açılan davada talep sonucunun bu şekilde belirtilmesini kabul etmemiştir. Kanunun dahi vermediği bir hakkı, mahkemenin 6100 sayılı Kanun'un 119/2 hükmünü uygulayarak davacıya vermesi kabul edilemez. Belirsiz alacak davasının koşullarını taşımadığı için aslında reddedilmesi gereken bir davada, hâkimin davacıdan davasını tam eda davasına dönüştürmesini istemesi, davacıya yol göstermesi anlamına gelir. Hatta bu durum hâkimin davayla ilgili olarak kanunen gerekmediği hâlde görüşünü açıklaması (HMK md. 36, f. 1, b. (b)) yani ihsas-ı reyde bulunması anlamına geldiği için de hâkimin reddi için bir sebep teşkil edebilir. Tüm bu nedenlerle belirli alacak için belirsiz alacak davası açılan hâllerde, 6100 sayılı Kanun'un 119/2 hükmü uygulanamaz ve mahkeme talebini belirlemesi için davacıya süre veremez (Aslan, Akçol Aslan, Kiraz, s.990-991).

Diğer yandan, yukarıda belirtildiği üzere 6100 sayılı Kanun'un 119. maddesi, dava dilekçesindeki bazı eksikliklerin tamamlattırılması ile ilgili olup dava türünün değiştirilmesine imkân veren bir düzenleme değildir. Belirtmek gerekir ki eksikliğin tamamlattırılması ile yanlış açılan davanın doğru dava türüne dönüştürülmesi tamamen farklı hususlardır. Medeni yargılama sistemimizde yanlış açılan davanın hâkim tarafından doğru dava türüne dönüştürülmesine imkân veren bir düzenleme bulunmamaktadır. Öyle ki ıslah ile dahi dava türü değiştirilemez (Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 02.03.2021 tarihli ve 2017/432 Esas, 2021/184 Karar sayılı karar). Hâkim yanlış olanı doğruya dönüştüremez, taraf yerine irade oluşturamaz. Davadaki eksikliği diğer tarafın aleyhine olacak şekilde düzeltemez veya bu yolu açamaz.

Özel dava şartı yokluğu nedeniyle davanın usulden reddine karar verilmesi, dava hakkının ortadan kaldırılması ve dolayısıyla mahkemeye erişim hakkının ihlali anlamında yorumlanamaz. Çünkü özel dava şartı (hukuki yarar) yokluğu nedeniyle usulden reddedilen dava, yukarıda belirtilen kanuni düzenleme uyarınca açılmaması gereken bir davadır. Başka bir anlatımla yanlış açılmış bir davadır. Yanlış dava açanın mahkemeye erişim hakkının kısıtlandığından söz edilemez. Anayasa'nın 36. maddesinde belirtildiği üzere "Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak

suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.” Buna göre ancak usulüne uygun açılan bir dava söz konusu olduğunda, mahkemeye erişim hakkından söz edilebilir.

Davanın hukuki yarar eksikliği nedeniyle usulden reddedilmesi hâlinde, mahkemeye erişim hakkı sınırlandırılmaktadır; ancak bu sınırlama, davalının adil yargılanma hakkının (silahların eşitliği ilkesi boyutuyla) korunmasına yönelik meşru bir amaç taşır ve ölçüsüz bir sınırlama da değildir. Zira usulden ret kararları maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmediğinden, ilgili eksiklik giderilerek söz konusu davanın, doğru bir şekilde yeniden açılması mümkündür.

Kanun’daki özel hukuki yararı göz ardı ederek bir tarafın mahkemeye erişim hakkını korumak gerekçesiyle diğer taraf aleyhine sonuç doğuracak şekilde dengenin bozulması, silahların eşitliği, savunma hakkı ve hukuki dinlenilme hakkının ihlal edilmesine de yol açacaktır. Zira belirsiz alacak davasında davacıya henüz somutlaştırıp tam belirtmediği bir alacağı için dava açma imkânı sağlanarak hak arama ve mahkemeye erişimde avantaj sağlanmıştır. Karşı taraf aslında dava açılırken tam olarak bilmediği bir talep sonucu için savunma yapmak durumunda bırakılmaktadır. İşte bu sebeple kanun koyucu davacıya tanınan bu avantaj ve imkânı, özel bir dava şartına bağlamış ve sınırlandırmıştır.

Hukuk sistemimiz, davanın usulden reddedilmesi nedeniyle alacağın zamanaşımına uğraması durumunda, davacının mağduriyetini önleyecek bir hukuki çareye de yer vermiştir. 6098 sayılı Kanun’un “Davanın reddinde ek süre” kenar başlıklı 158. maddesine göre “Dava veya def’i; mahkemenin yetkili veya görevli olmaması ya da düzeltililebilecek bir yanlışlık yapılması yahut vaktinden önce açılmış olması nedeniyle reddedilmiş olup da o arada zamanaşımı veya hak düşürücü süre dolmuşsa, alacaklı altmış günlük ek süre içinde haklarını kullanabilir.” Yargıtayın (Kapatılan) 22. Hukuk Dairesi ile 9. Hukuk Dairesi, belirsiz alacak davası olarak açılan davanın dava şartı yokluğu nedeniyle usulden reddedilmesi hâlinde davacının 6098 sayılı Kanun’un 158. maddesinin öngördüğü imkândan yararlanabileceğine karar vermiştir (Yargıtay (Kapatılan)22. Hukuk Dairesi, 29.11.2018 tarihli ve 2018/15434 Esas, 2018/25756 Karar sayılı; 24.10.2019 tarihli ve 2019/7815 Esas, 2019/19996 Karar sayılı; 21.01.2020 tarihli ve 2016/27790 Esas, 2020/825 Karar sayılı; Yargıtay 9. Hukuk Dairesi 28.06.2021 tarihli ve 2021/6019 Esas, 2021/10945 Karar sayılı kararları). Yargıtayın bu uygulaması doktrinde de kabul görmüş ve belirsiz alacak davasının hukuki yarar yokluğu nedeniyle reddi hâlinde alacaklının, 6098 sayılı Kanun’un 158. maddesindeki ek süre içinde usulüne uygun şekilde alacağın tamamı için tam eda davası açabileceği ifade edilmiştir (Cemil Simil, “Yargıtay Kararları Işığında Belirsiz Alacak Davası ve Kısmî Dava ile İlgili Sorunlar”, Medenî Usûl ve İcra İflâs Hukukunun Güncel Sorunları II, Lexpera Semineri, İstanbul, 2020, s.111,112). Bu nedenle belirsiz alacak davasının hukuki yarar yokluğu nedeniyle usulden reddine karar verilmesinin, davacının mahkemeye erişim hakkını engellediğini kabul etmek de mümkün değildir. Davacının, belirli

veya belirlenebilir alacağının tamamı için usulüne uygun şekilde tam eda davası açmasına usulî açıdan bir engel bulunmamaktadır.

Anayasa Mahkemesine göre “... Dairenin somut olayda başvurusunun yaptığı usul hatasını düzeltilebilecek bir yanlışlık olarak kabul etmemiş olması, 6098 sayılı Kanun’un 158. maddesiyle getirilen imkândan yararlanmasının mümkün görüleceğini kuşkulu hâle getirmektedir. Bu sebeple başvurusunun açacağı yeni bir davanın başarı şansı sunabileceği kanaatine kesin olarak varılamamaktadır. ... ” (İsmail Avcı, § 73). Oysa davanın usulden reddedilmesi, düzeltilebilir bir yanlışlığa işaret eder. Dairenin bireysel başvuruya konu kararında bu yönde olumsuz bir değerlendirmesi de bulunmamaktadır. 6098 sayılı Kanun’un 158. maddesinde belirtilen “düzeltilebilecek bir yanlışlık” ifadesi, davacının daha sonra usulüne uygun olarak açacağı davada dikkate alınması gereken bir husustur. Davacı usulüne uygun şekilde dava açarak yanlışını düzeltmiş olacaktır.

6100 sayılı Kanun’un 107. maddesine mehz teşkil eden İsviçre Medeni Usul Kanunu’nun 85 inci maddesi ile ilgili olarak Zürih Kantonu Yüksek Mahkemesi, şartları bulunmadığı hâlde açılan belirsiz alacak davasının hukuki yarar yokluğu nedeniyle reddedilmesi gerektiğini belirtmiş; buradaki hatanın, dilekçedeki basit bir şekli eksiklik olarak kabul edilmek suretiyle İsviçre Medeni Usul Kanunu’nun 132. maddesinin uygulanamayacağını ifade etmiş, aynı Kanun’un 56. maddesinde düzenlenen hâkimin davayı aydınlatma ödevinin de uygulama alanı bulamayacağını belirtmiştir (Obergericht des Kantons Zürich, 20.10.2015, LB150038). Söz konusu kararda, dava şartı eksikliğinin bulunduğu davaların, bu nedenle reddedilmesinin usul ekonomisine aykırı olduğu gerekçesiyle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 6. maddesi ve İsviçre Federal Anayasası’nın 29. maddesine dayanılmayacağı ifade edilmiştir. Keza İsviçre Federal Mahkemesi de 2020 yılında verdiği bir kararında, şartları bulunmadığı hâlde açılan belirsiz alacak davasında, hâkimin davayı aydınlatma ödevine dayalı olarak tarafın talebinin düzeltilmesine imkân veremeyeceğini, bunun silahların eşitliği ilkesine aykırı olduğunu belirtmiş; ayrıca taraf adına doğru bir hukuki himaye talebi formüle etmenin, mahkemenin görevi olmadığını ifade etmiştir (İsviçre Federal Mahkemesi, 15.06.2020, 4A_502/2019).

Uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelen mahkemeye erişim hakkına, Anayasa’nın 13. maddesi uyarınca kanunla sınırlamalar getirilebilecek olmakla birlikte, bu sınırlamaların Anayasa’nın sözüne ve ruhuna aykırı olmaması, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyet’in gereklerine uygun olması, hakkın özünü zedelememesi, meşru bir amaç taşıması, açık ve ölçülü olması gerekir (Anayasa Mahkemesi, Muammer Tatar, B. No:2014/819, 09.06.2016, § 37 vd.; Anayasa Mahkemesi, Bişar Yusufoglu, B. No:2018/2784, 10.02.2021, § 30 vd.). Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de mahkemeye erişim hakkının mutlak olmadığına vurgu yapmakta ve belli esaslara uygun hareket edilmesi kaydıyla sınırlanabileceğini belirtmektedir: “Mahkeme, mahkemeye erişim hakkının mutlak olmadığını ve

birtakım sınırlamalara maruz kalabileceğini; mahkemeye erişim hakkı, doğası gereği Devlet tarafından toplumun ve bireylerin ihtiyaçları ve kaynaklarına göre yer ve zaman açısından değişebilen düzenlemelerin yapılmasını gerektirdiğinden bu kısıtlamalara izin verildiğini yineler. Uygulanan sınırlamalar, söz konusu hakkın özünü bozacak bir biçimde veya kapsamda bireyin mahkemeye erişimini kısıtlamamalıdır. İlaveten, bir sınırlama meşru bir amaca hizmet etmediği ve kullanılan araçlar ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi olmadığı sürece Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi ile bağdaşmayacaktır (bk. Pasquini / San Marino, no. 50956/16, § 156, 2 Mayıs 2019).” (AİHM, Nalbant ve Diğerleri/Türkiye, B. No: 59914/16, 03.05.2022, § 32).

Somut uyuşmazlıkta davacı dava dilekçesinde açıkça, ödenmeyen ücret alacağının miktarının 400,00 USD, iki ay 15 güne tekabül eden bakiye süre ücreti tutarında tazminat alacağının ise 14.625,00 USD olduğunu ifade ettikten sonra 900 USD geçici talep sonucuyla belirsiz alacak davası açtığını belirtmiştir. Davacının bu beyanı dikkate alındığında, gerek ücret gerekse bakiye süre ücreti alacağı belirli olduğundan bu alacaklar bakımından belirsiz alacak davası açılmaz.

6098 sayılı Kanun'un 434. maddesi gereğince kötüniyet tazminatı talebi bakımından ise, davacı çalışma süresini ve kendisine ödenen ücret miktarını bilmekte olup davanın açıldığı tarih itibarıyla kötüniyet tazminatı alacağı belirlenebilir niteliktedir. Açıklanan nedenle bu alacak da belirsiz alacak davasına konu edilemez.

Davanın belirsiz alacak davası olarak açılmasında hukuki yarar bulunmadığından koşulları oluşmayan işbu davanın dava şartı yokluğundan usulden reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi hatalı olup bozmayı gerektirmiştir.

VI. KARAR

Açıklanan sebeplerle;

1. Temyiz olunan, İlk Derece Mahkemesi kararına karşı istinaf başvurusunun esastan reddine ilişkin Bölge Adliye Mahkemesi kararının ORTADAN KALDIRILMASINA,

2. İlk Derece Mahkemesi kararının BOZULMASINA,

Peşin alınan temyiz karar harçlarının istek hâlinde ilgililere iadesine,

Dosyanın kararı veren İlk Derece Mahkemesine, bozma kararının bir örneğinin kararı veren Bölge Adliye Mahkemesine gönderilmesine,

26.05.2025 tarihinde oy birliğiyle karar verildi.